

BOSNA I HERCEGOVINA
MINISTARSTVO PRAVDE

n a c r t

ZAKON
O BESPLATNOJ PRAVNOJ POMOĆI

Sarajevo, oktobar 2011. godine

Na osnovu člana IV 4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na sjednici Predstavničkog doma, održanoj dana _____ 2011. godine, i na sjednici Doma naroda, održanoj dana _____ 2011. godine, usvojila je

ZAKON O BESPLATNOJ PRAVNOJ POMOĆI

DIO PRVI - OPĆE ODREDBE

Član 1.

(Predmet zakona)

Ovim zakonom propisuju se osnovna prava za ostvarivanje besplatne pravne pomoći, oblici ostvarivanja besplatne pravne pomoći, subjekti za pružanje i korisnici besplatne pravne pomoći, uslovi i način za ostvarivanje, finansiranje i kontrola kvaliteta pružanja besplatne pravne pomoći, kao i nadzor nad provođenjem ovog zakona.

Član 2.

(Minimum prava)

(1) Prava utvrđena ovim zakonom predstavljaju minimum prava koja se drugim zakonima i propisima ne mogu umanjivati.

(2) Lice ostvaruje pravo na besplatnu pravnu pomoć kod nadležnog organa za pružanje besplatne pravne pomoći prema mjestu svog prebivališta, odnosno boravišta, ukoliko ovim ili drugim zakonom nije drugačije određeno.

(3) Lice koje ostvari pravo na besplatnu pravnu pomoć u mjestu svog prebivališta, odnosno boravišta, uživa to pravo na teritoriji Bosne i Hercegovine.

(4) U cilju ostvarivanja prava iz stava (3) ovog člana, nadležni organi za pružanje besplatne pravne pomoći ostvaruju međusobnu saradnju.

Član 3.

(Besplatna pravna pomoć)

(1) Besplatna pravna pomoć je oblik ostvarivanja prava fizičkog lica na pravično suđenje i jednak pristup pravdi pred sudom, organima uprave i drugim organima koji rade na osnovu javnih ovlašćenja, čije troškove u cijelosti ili djelimično snose nadležni organi za pružanje besplatne pravne pomoći.

(2) Odobrena besplatna pravna pomoć može se ograničiti samo iz razloga propisanih zakonom.

(3) Ostvareno pravo na besplatnu pravnu pomoć je pretpostavka za oslobađanje od takesi, o čemu odlučuje nadležni organ u skladu sa posebnim zakonom.

Član 4.

(Značenja izraza)

Pojedini izrazi koji se koriste u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

- a) Pravo na besplatnu pravnu pomoć predstavlja pravo svakog fizičkog lica da uz ispunjenje određenih uslova, od nadležnog organa za pružanje besplatne pravne pomoći traži i ostvari besplatnu pravnu pomoć ;
- b) Nadležni organ za pružanje besplatne pravne pomoći je ovim zakonom, kao i zakonom Republike Srpske, zakonom Federacije Bosne i Hercegovine, zakonima kantona i zakonom Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, ustanovljeno tijelo za pružanje besplatne pravne pomoći korisnicima, u obimu i oblicima utvrđenim zakonom;
- c) Oblici ostvarivanja besplatne pravne pomoći su radnje i postupci kojima se korisniku besplatne pravne pomoći omogućava zaštita prava na pravično suđenje i jednak pristup pravdi;
- d) Korisnik besplatne pravne pomoći je svako fizičko lice kome je odobrena besplatna pravna pomoć;
- e) Osobom lošeg imovinskog stanja smatra se osoba koja, prema svom općem imovinskom stanju i stanju članova svog porodičnog domaćinstva, nema sredstava da plati punomoćnika i/ili radnje punomoćnika te troškove postupka, bez štete za nužno izdržavanje sebe i svoje porodice;
- f) Članovima porodičnog domaćinstva korisnika besplatne pravne pomoći smatraju se osobe koje su kao takve predvidjeli porodični zakoni Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;
- g) Međunarodnim konvencijama smatraju se svi međunarodni akti koji se odnose na pravo pojedinca na pravično suđenje i jednak pristup pravdi, a koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala;
- h) Pružalac besplatne pravne pomoći je lice zakonom ovlašteno za pružanje besplatne pravne pomoći;
- i) Prekogranični sporovi su sporovi koje vode korisnici pravne pomoći u pravnim sistemima izvan Bosne i Hercegovine, a koji su stekli pravo na besplatnu pravnu pomoć na osnovu zakona i u skladu s ustanovljenim međunarodnim obavezama Bosne i Hercegovine za pružanje pravne pomoći izvan njenog pravnog sistema;

DIO DRUGI - OBLICI OSTVARIVANJA BESPLATNE PRAVNE POMOĆI I OBLASTI KOJE ZAKON OBUHVATA

Član 5.

(Oblici ostvarivanja besplatne pravne pomoći)

(1) Besplatna pravna pomoć ostvaruje se kao pravo na:

- a) opće informacije o pravima i obavezama;
- b) pomoć u popunjavanju obrazaca;
- c) pravne savjete;
- d) pravnu pomoć pri sastavljanju svih vrsta podnesaka;
- e) zastupanje pred organima uprave i upravnim organizacijama i institucijama koje rade na osnovu javnih ovlaštenja;
- f) zastupanje na sudu;
- g) sačinjavanje apelacija;
- h) pravnu pomoć u postupcima mirnog rješavanja spora (medijacija).

(2) Pravo na opšte informacije o pravima i obavezama i pomoć u popunjavanju obrazaca za ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć imaju sva lica bez obzira na ispunjavanje uslova propisanih ovim zakonom.

(3) Pravni savjet je detaljno informisanje o načinu i mogućnostima rješavanja određenog pravnog pitanja u konkretnoj pravnoj stvari.

Član 6.

(Postupci u kojima se pruža besplatna pravna pomoć)

(1) Besplatna pravna pomoć pruža se korisnicima besplatne pravne pomoći u postupcima u kojima se ostvaruju i štite njihova prava i na zakonu zasnovani interesi.

(2) Postupci iz stava (1) ovog člana su:

- a) upravni postupak;
- b) upravni spor;
- c) prekršajni postupak;
- d) parnični postupak;
- e) vanparnični postupak;
- f) izvršni postupak;
- g) krivični postupak u skladu sa zakonima o krivičnom postupku.

Član 7.

(Postupci u kojima se ne pruža besplatna pravna pomoć)

Ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć ne odnosi se na:

- a) postupak pred privrednim sudovima i odjeljenjima nadležnih sudova;
- b) postupak registracije pravnih subjekata;
- c) postupak registracije preduzetničke ili obrtničke djelatnosti;
- d) postupak registracije udruženja i fondacija;
- e) postupak pred nadležnim poreznim organima;
- f) postupak pribavljanja urbanističke saglasnosti i građevinske dozvole, te druge pravne radnje u vezi s građenjem;
- g) sastavljanje privatnih isprava i ugovora.

DIO TREĆI – KORISNICI BESPLATNE PRAVNE POMOĆI

Član 8.

(Korisnik besplatne pravne pomoći)

Korisnik besplatne pravne pomoći je lice kojem se na teritoriji Bosne i Hercegovine pruža besplatna pravna pomoć prema uslovima propisanim zakonom i to:

- a) državljanin Bosne i Hercegovine i drugo fizičko lice koje ima boravište na teritoriji Bosne i Hercegovine;
- b) fizičko lice koje se nalaze na teritoriji Bosne i Hercegovine pod međunarodnom zaštitom u skladu s međunarodnim standardom, a naročito tražioci azila, izbjeglice, lice pod supsidijarnom ili privremenom zaštitom, apatridi, žrtve trgovine ljudima, u skladu sa principima reciprociteta ili u skladu sa obavezama koje Bosna i Hercegovina ima prema međunarodnim konvencijama;
- c) lice čija su prava zaštićena odredbama Konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece i Konvencije o ostvarivanju alimentacionih zahtjeva u inozemstvu.

Član 9.

(Zabrana diskriminacije)

Korisnik besplatne pravne pomoći ima pravo na besplatnu pravnu pomoć, pod uslovima propisanim ovim zakonom, bez obzira na njegovu rasu, boju kože, jezik, vjeru, etničku pripadnost, nacionalno i socijalno porijeklo, veze s nacionalnom manjinom, političko ili drugo uvjerenje, članstvo u suindikatu ili drugom udruženju, obrazovanje, pol, polno izražavanje ili orijentaciju, kao i svaku drugu okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da mu onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi prava utvrđenih ovim zakonom.

DIO ČETVRTI - UVJETI I NAČIN OSTVARIVANJA BESPLATNE PRAVNE POMOĆI

Član 10.

(Uslovi za ostvarivanje besplatne pravne pomoći)

- (1) Pravo na besplatnu pravnu pomoć na osnovu statusa ostvaruje:
 - a) lice koje prima stalnu socijalnu pomoć;
 - b) djeca bez roditeljskog staranja;
 - c) lice kome je oduzeta poslovna sposobnost i duševno oboljelo lice smješteno u zdravstvenu ustanovu;
 - d) užiavalac najniže penzije pod uslovom da nema drugih članova porodičnog domaćinstva;
 - e) žrtva nasilja u porodici ili nasilja na osnovu spola, za vrijeme dok je smješteno u sigurnu kuću.

(2) Pravo na besplatnu pravnu pomoć ostvaruje i lice lošeg imovinskog stanja kada to utvrdi nadležni organ za pružanje besplatne pravne pomoći.

Član 11. **(Utvrđivanje lošeg imovinskog stanja)**

(1) Licem lošeg imovinskog stanja smatra se lice čija ukupna mjesečna redovna primanja i prihodi po članu domaćinstva ne prelaze iznos od 30% od prosječne mjesečne neto plaće isplaćene na nivou iz koga se finansira nadležni organ za pružanje besplatne pravne pomoći i nema imovine koja može biti predmet izvršenja po zakonima o izvršnom postupku.

(2) Prilikom utvrđivanja lošeg imovinskog stanja uzeće se u obzir svi prihodi i primanja koja se ne smatraju prihodom, kao i primanja na koja podnosilac zahtjeva i članovi njegovog porodičnog domaćinstva ne plaćaju porez i imovina koja je u vlasništvu podnosioca zahtjeva i članova njegovog porodičnog domaćinstva, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Član 12. **(Primanja koja se smatraju prihodom)**

(1) Primanja koja se smatraju prihodom su primanja propisana zakonima o porezu na dohodak i zakonima o porezu na dobit, koje podnosilac zahtjeva i članovi njegovog porodičnog domaćinstva primaju u periodu od šest mjeseci prije mjeseca u kojem je zahtjev podnesen.

(2) Prihodima iz stava (1) ovog člana smatraju se i vanredni prihodi i imovina koja uključuje nasljedstvo, poklone, otpremnine, nagrade i druge prihode koje je primio podnosilac zahtjeva ili član njegovog porodičnog domaćinstva barem jednom u periodu od šest mjeseci prije podnošenja zahtjeva.

(3) Pri utvrđivanju podobnosti za besplatnu pravnu pomoć zbog lošeg imovinskog stanja, neće se uzimati u obzir prihod i imovina onih članova porodičnog domaćinstva koji su u postupku za koji je podniet zahtjev za besplatnu pravnu pomoć, protustranka podnosiocu zahtjeva.

Član 13. **(Djelimična naknada troškova postupka)**

Kada podnosilac zahtjeva ima na raspolaganju određena sredstva koja se mogu koristiti u toku postupka, ali su nedovoljna za plaćanje troškova postupka, a naročito troškova zastupanja, nadležni organ za pružanje besplatne pravne pomoći će odrediti koje troškove postupka snosi podnosilac zahtjeva.

Član 14. **(Kriterij očigledne neosnovanosti)**

(1) Besplatna pravna pomoć neće se odobriti podnosiocu zahtjeva ili će se otkazati ukoliko je odobrena:

- a) ako se iz samog zahtjeva, dokaza i činjenica na kojima se zasniva zahtjev očigledno može zaključiti da je takav zahtjev neosnovan;
 - b) ako se radi o neopravdanom vođenju postupka;
 - c) ako se radi o zloupotrebi prava na besplatnu pravnu pomoć.
- (2) Smatrat će se da je riječ o neopravdanom vođenju postupka kada je podnosilac zahtjeva u očiglednom nesrazmjeru sa stvarnim izgledom na uspjeh, kao i kada želi da vodi postupak radi postizanja svrhe koja je suprotna načelima poštenja i morala.
- (3) Smatrat će se da je riječ o zloupotrebi prava na besplatnu pravnu pomoć, ako je podnosilac zahtjeva dao netačne podatke o ispunjavanju kriterija iz ovog zakona ili ako u slučaju promijenjenih okolnosti u toku vođenja postupka iste nije prijavio nadležnom organu za pružanje besplatne pravne pomoći.
- (4) Pravna pomoć se neće odobriti ili će se otkazati osobi koja se ponaša izrazito nasilnički, nepristojno i uvredljivo prema pružaocu pravne pomoći.

Član 15.

(Zahtjev za pravnu pomoć)

- (1) Zahtjev za ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć podnosi se nadležnom organu za pružanje besplatne pravne pomoći, na propisanom obrascu uz priložene dokaze o ispunjavanju uslova za pravnu pomoć.
- (2) Podnosilac zahtjeva odgovara za tačnost podataka navedenih u zahtjevu.

Član 16.

(Rješenje o pravu na besplatnu pravnu pomoć)

- (1) O pravu na besplatnu pravnu pomoć nadležni organ za pružanje besplatne pravne pomoći odlučuje rješenjem bez odgađanja, a najkasnije u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva.
- (2) Protiv rješenja kojim se odbija zahtjev za besplatnu pravnu pomoć podnosilac zahtjeva ima pravo uložiti žalbu u roku od osam dana od dana prijema rješenja.
- (3) Žalba iz stava (2) ovog člana podnosi se tijelu odredjenom ovim zakonom, zakonima Federacije Bosne i Hercegovine i kantona, Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, koje će o žalbi odlučiti u roku od osam dana.
- (4) Protiv rješenja iz stava (3) ovog člana nezadovoljna stranka može pokrenuti upravni spor pred nadležnim sudom.
- (5) Odbijanje zahtjeva za pravnu pomoć, postupak po žalbi i odluka u upravnom sporu ne odgađaju rokove koji teku po drugim postupcima, niti mogu biti osnov za tužbu za naknadu štete zbog nepružanja pravne pomoći.

Član 17.

(Vremensko važenje rješenja)

- (1) Rješenje o odobrenoj besplatnoj pravnoj pomoći važi do pravosnažnog okončanja postupka, ukoliko odobrena pravna pomoć ranije nije otkazana ili opozvana.
- (2) Za postupke po vanrednim pravnim lijekovima i za postupke pred ustavnim sudovima u Bosni i Hercegovini i pred Evropskim sudom za ljudska prava na osnovu zahtjeva stranke donosi se posebno rješenje.

Član 18.

(Povrat troškova postupka)

Kada je korisnik prava na besplatnu pravnu pomoć potpuno ili djelimično uspio u postupku i dosuđeni mu troškovi postupka, na zahtjev nadležnog organa koji je odobrio besplatnu pravnu pomoć dužan je da vrati u budžet iznos troškova ostvarenih po osnovu odobrene besplatne pravne pomoći, o čemu se donosi posebno rješenje.

Član 19.

(Obaveza vraćanja sredstava)

Kada se u toku postupka utvrdi da su se finansijske prilike korisnika ili članova njegovog porodičnog domaćinstva bitno izmijenile i to u slučajevima nasljedstva, poklona, promjene posla, dobitka na igrama na sreću ili sličnim slučajevima, tako da je isti u mogućnosti potpuno ili djelimično vratiti nastale troškove, korisnik je dužan platiti troškove pružene pravne pomoći o čemu se donosi posebno rješenje.

DIO PETI - SUBJEKTI OVLAŠTENI ZA PRUŽANJE BESPLATNE PRAVNE POMOĆI

Član 20.

(Subjekti)

- (1) Besplatnu pravnu pomoć u skladu sa odredbama ovog zakona pruža nadležni organ za pružanje besplatne pravne pomoći (kancelarija, zavod, centar za pravnu pomoć) utvrđen ovim zakonom, zakonom Republike Srpske, zakonom Federacije Bosne i Hercegovine, zakonima kantona i zakonom Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.
- (2) Za zastupanja pred sudom, zastupanje u prekograničnim sporovima i u drugim slučajevima kada nadležni organ za pružanje besplatne pravne pomoći smatra opravdanim, za pružanje besplatne pravne pomoći može angažovati advokata sa liste pružaoca pravne pomoći, kome je dužan u skladu sa posebnom tarifom isplatiti naknadu.
- (3) Besplatnu pravnu pomoć mogu pružati adokati koji su članovi advokatskih komora u Bosni i Hercegovini, udruženja registrovana za pružanje besplatne pravne pomoći i drugi subjekti u skladu sa propisima kojim je uređena djelatnost i nadležnost ovih subjekata.

Član 21.

(Pravo zastupanja)

(1) Pravo zastupanja korisnika besplatne pravne pomoći u skladu ovog zakona i procesnih zakona u Bosni i Hercegovini imaju službenici nadležnih organa za pružanje besplatne pravne pomoći pod uslovom da su diplomirani pravnici koji imaju položen pravosudni ispit i najmanje tri godine radnog iskustva na pravnim poslovima nakon položenog pravosudnog ispita.

(2) Pravo zastupanja imaju advokati koji su članovi advokatskih komora u Bosni i Hercegovini i zaposleni u udruženjima koja su registrovana za pružanje besplatne pravne pomoći u skladu sa procesnim zakonima u Bosni i Hercegovini.

DIO ŠESTI - UPRAVLJANJE SISTEMOM BESPLATNE PRAVNE POMOĆI

Član 22.

(Odbor)

(1) U cilju provođenja ovog zakona osniva se Odbor za besplatnu pravnu pomoć Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Odbor).

(2) Odbor čine predstavnici nadležnih organa za pružanje besplatne pravne pomoći.

(3) Odbor imenuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na period od četiri godine.

(4) Odbor donosi poslovnik o radu.

(5) Odbor podnosi Vijeću ministara Bosne i Hercegovine godišnji izvještaj o radu.

Član 23.

(Nadležnost Odbora)

(1) Odbor je nadležan za:

- a) praćenje uspostavljanja i funkcionisanja sistema besplatne pravne pomoći;
- b) koordinaciju i harmonizaciju sistema besplatne pravne pomoći u Bosni i Hercegovini i razvijanje međusobnih odnosa i saradnje nadležnih organa za pružanje besplatne pravne pomoći;
- c) vođenje aktivnosti radi usklađivanja tarifa besplatne pravne pomoći uz prethodnu saglasnost nadležnih organa za pružanje besplatne pravne pomoći;
- d) ažuriranje liste pružaoca besplatne pravne pomoći uz prethodnu saglasnost nadležnih organa za pružanje besplatne pravne pomoći;
- e) unifikacija dokumenata koji se upotrebljavaju u postupku po zahtjevu za besplatnu pravnu pomoć uz prethodnu saglasnost nadležnih organa za pružanje besplatne pravne pomoći ;

- f) davanje informacija, objavljivanje publikacija, uređivanje web-stranice;
- g) predlaganje mjera za kvalitetno pružanje besplatne pravne pomoći.

(2) Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine pruža tehničku pomoć za provođenje aktivnosti iz stava (1) ovog člana.

Član 24

(Stručna obuka pružaoca besplatne pravne pomoći)

(1) Pružaoci besplatne pravne pomoći su obavezni stalno se usavršavati i pohađati odgovarajuće programe edukacije, u skladu sa opisima poslova, potrebama i uslovima radnog mjesta na koje su raspoređeni.

(2) Nadležni organ za pružanje besplatne pravne pomoći je dužan da osigura adekvatno usavršavanje za rad i kontinuiranu stručnu obuku pružaocu besplatne pravne pomoći.

(3) Način stručnog obrazovanja i usavršavanja, program stručne obuke, vrijeme trajanja, kao i ostala pitanja stručne obuke pružaoca besplatne pravne pomoći utvrđuje nadležni organ za pružanje besplatne pravne pomoći.

DIO SEDMI - FINANSIRANJE PRUŽANJA BESPLATNE PRAVNE POMOĆI

Član 25.

(Finansiranje)

(1) Sredstva za organizovanje i pružanje besplatne pravne pomoći od strane nadležnog organa za pružanje besplatne pravne pomoći osiguravaju se u budžetu iz kojeg se finansira taj organ.

(2) Sredstva za pružanje pravne pomoći udruženjima koja su registrovana za pružanje besplatne pravne pomoći osiguravaju se, u skladu sa zakonima, na osnovu odobrenog projekta.

Član 26.

(Evidencija)

(1) O pruženoj besplatnoj pravnoj pomoći iz člana 5. ovog zakona nadležni organ za pružanje besplatne pravne pomoći vodi evidencije u manuelnoj i u elektronskoj formi.

(2) Nadležna ministarstva pravde će donijeti odgovarajuće akte kojim će detaljno regulisati način vođenja i sadržaj evidencija iz stava (1) ovog člana.

Član 27.

(Upotreba informaciono-komunikacijskih tehnologija)

(1) U cilju unapređenja efikasnosti rada nadležni organi za pružanje besplatne pravne pomoći koriste informaciono-komunikacione tehnologije.

(2) Rukovodilac organa odobrava uvođenje novih softverskih i sistemskih rješenja u cilju osiguravanja jednoobraznosti u upotrebi informaciono-komunikacionih tehnologija.

(3) Nadležno ministarstvo pravde donosi uputstva i instrukcije kojima se regulira način korištenja informaciono-komunikacionih tehnologija, sigurnosne procedure, organizacija IKT podrške i druga pitanja u vezi s primjenom i korištenjem informaciono-komunikacionih tehnologija.

DIO OSMI – PRUŽANJE BESPLATNE PRAVNE POMOĆI U POSTUPCIMA PRED ORGANIMA BOSNE I HERCEGOVINE

Član 28.

(Pružanje besplatne pravne pomoći od strane Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine)

(1) Nadležni organ za pružanje besplatne pravne pomoći pred organima i institucijama Bosne i Hercegovine u skladu sa ovim zakonom je Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Ministarstvo pravde).

(2) Zahtjev za ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć pred nadležnim organima Bosne i Hercegovine podnosi se Ministarstvu pravde, na propisanom obrascu.

(3) Podnosilac zahtjeva prilaže dokaz o ispunjenosti kriterija u skladu sa ovim zakonom.

(4) Podnosilac zahtjeva obavezno prilaže ovjerenu svoju pisanu izjavu i ovjerenu pisanu izjavu punoljetnih članova njegovog domaćinstva o imovinskom stanju, te ovjerenu svoju i ovjerenu pisanu izjavu punoljetnih članova njegovog domaćinstva o dopuštanju uvida u sve podatke o imovini i dohotku.

(5) Za tačnost podataka navedenih u zahtjevu i izjavama podnosilac odgovara materijalno i krivično.

(6) Lica pod supsidijarnom ili privremenom zaštitom, apatridi i žrtve trgovine ljudima uz zahtjev prilažu potvrdu nadležnog organa o svom statusu.

Član 29.

(Provjera podataka)

(1) Ministarstvo pravde će prema vlastitoj procjeni provjeriti činjenice navedene u izjavi o imovinskom stanju podnosioca zahtjeva, a obavezno kada na to ukaže Sud Bosne i Hercegovine, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine i drugi organ gonjenja, organi uprave na državnom nivou, lice koje vodi postupak kao i lice koje ima pravni interes.

(2) Na zahtjev Ministarstva pravde nadležni organi i pravna lica dužna su dostaviti podatke kojim raspolažu ili vode evidenciju o činjenicama navedenim u izjavi o imovinskom stanju podnosioca zahtjeva.

Član 30.
(Odobranje pravne pomoći)

- (1) Ministarstvo pravde odlučuje o pravu na besplatnu pravnu pomoć po odredbama ovog zakona i podnosiocu zahtjeva izdaje rješenje o odobrenju pravnoj pomoći.
- (2) Ako Ministarstvo pravde utvrdi da podnosilac zahtjeva ne ispunjava uslove za odobranje prava na pravnu pomoć, donosi rješenje kojim se zahtjev odbija.
- (3) Protiv rješenja iz stava (2) ovog člana podnosilac zahtjeva može u roku od 15 dana od dana dostave rješenja podnijeti žalbu ministru pravde, koji je dužan po žalbi odlučiti u roku od osam dana od dana prijema žalbe.
- (4) Protiv rješenja ministra pravde, kojim je žalba odbijena, može se pokrenuti upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine.

Član 31.
(Oblici pružanja pravne pomoći)

- (1) Besplatna pravna pomoć iz nadležnosti Ministarstva pravde obuhvata davanje opštih informacija o pravima i obavezama, pružanje pomoći u popunjavanju obrazaca i davanju pravnih savjeta korisniku pravne pomoći.
- (2) O pravnoj pomoći iz stava (1) ovog člana vodi se evidencija, ali se ne utvrđuje imovinsko stanje korisnika.
- (3) Službenici Ministarstva pravde imaju pravo u skladu sa odredbama ovog zakona pružiti svaki oblik pravne pomoći osim zastupanja pred Sudom Bosne i Hercegovine i zastupanja u prekograničnim sporovima.
- (4) Pravo zastupanja pred Sudom Bosne i Hercegovine i zastupanje u prekograničnim sporovima imaju članovi advokatskih komora u Bosni i Hercegovini koji su na listi pružaoca besplatne pravne pomoći.
- (5) Način prijave, vođenje i ažuriranje liste iz stava (4) ovog člana propisuje ministar pravde.
- (6) Pravo zastupanja u krivičnim postupcima vrši se u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine

Član 32.
(Uputnica)

- (1) Ministarstvo pravde nakon što odobri pomoć iz člana 31. stav (4) izdaje uputnicu kojom se određuje vrsta i oblik pomoći koji se odobravaju i u kojoj navodi advokata koji će pružiti pravnu pomoć.
- (2) Advokat je dužan nakon pružene pravne pomoći Ministarstvu pravde vratiti popunjenu uputnicu uz koju prilaže račune i dokaze za nastale troškove, te kopiju sudske odluke.
- (3) Ministarstvo pravde će nakon pružene pravne pomoći izvršiti obračun i isplatu ukupnih troškova pravne pomoći.
- (4) Obračun troškova zastupanja vrši se po tarifi koju na prijedlog ministra pravde donosi Vijeća ministara Bosne i Hercegovine.
- (5) Obrazac uputnice i način vođenja evidencije o izdatim uputnicama propisuje ministar pravde.

Član 33.
(Način organizovanja pravne pomoći)

Način organizovanja pravne pomoći, broj zaposlenih i unutrašnja organizacija i sistematizacija radnih mjesta u Ministarstvu pravde, utvrđuje se pravilnikom koji donosi ministar pravde uz saglasnost Vijeća ministara Bosne i Hercegovine u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 34.
(Podzakonski akti)

- (1) Obrazac zahtjeva za ostvarivanje prava na pravnu pomoć, obrazac izjave o imovinskom stanju, obrazac izjave o dopuštanju uvida u podatke o imovini, obrazac uputnice, kao i obrazac liste pružaoca pravne pomoći propisuje ministar pravde u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Pravilnik o načinu vođenja evidencije o izdatim uputnicama propisuje ministar pravde u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

DIO DEVETI - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 35.

(Nadzor)

Nadzor nad provođenjem ovog zakona vrši Ministarstvo pravde.

Član 36.

(Dužnost imenovanja Odbora)

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine će u roku tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona imenovati članove Odbora.

Član 37.

(Stupanje na snagu)

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine».

PSBiH, broj _____/11

_____2011. godine

S a r a j e v o

PREDSJEDAVALJUĆI

***Predstavničkog doma
Parlamentarne skupštine BiH***

PREDSJEDAVALJUĆI

***Doma naroda
Parlamentarne skupštine BiH***

O B R A Z L O Ź E N J E

I - USTAVNOPRAVNI OSNOV

Ustavni osnov za donošenje Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći sadržan je u članu IV 4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, prema kojem je Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine nadležna za donošenje zakona koji su potrebni za provođenje odluka Predsjedništva ili za vršenje funkcija Skupštine Bosne i Hercegovine prema Ustavu, kao i u članu II 3.e) kojim se garantuje pravo na pošteno saslušanje u građanskim i krivičnim predmetima i druga prava u vezi s krivičnim postupkom.

II - RAZLOZI ZA UVOĐENJE PROPISA

Zakonodavni dio reforme u pravosuđu postavio je znatno šire nego ranije pravo siromašnog osumnjičenog, odnosno optuženog, da ima branioca, tako da po tom osnovu može zahtijevati branioca u toku cijelog krivičnog postupka i to za sva djela, ako to zahtijevaju interesi pravde.

Zakoni o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini predviđaju «postavljanje branioca zbog slabog imovinskog stanja» kad ne postoje uvjeti za obaveznu odbranu, a postupak se vodi za krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora tri godine ili teža kazna ili kada to zahtijevaju interesi pravde bez obzira na propisanu kaznu osumnjičenom, odnosno optuženom, gdje će se na njegov zahtjev postaviti branilac, ako prema svom imovinskom stanju ne može snositi troškove odbrane.

Član 6. stav 3. tačka c) EKLJP zahtijeva da pravna pomoć optuženom bude osigurana besplatno, ukoliko on nema dovoljno sredstava da je plati i kada interesi pravde to zahtijevaju. Prvi uvjet je da optuženi nema sredstava platiti branioca, a drugi da to interesi pravde zahtijevaju. Test ima li optuženi sredstava je potpuno jasan. Međutim, interesi pravde u obzir uzimaju ozbiljnost izvršenog krivičnog djela, potencijalnu kaznu koja može biti izrečena i složenost predmeta.

Osnovni uvjeti koji opravdavaju institut obavezne odbrane u slučaju teških krivičnih djela mogu se steći i u odnosu na osumnjičenog, odnosno optuženog, koji odgovara za lakša krivična djela od onih koji pretpostavljaju obaveznu odbranu. Zbog toga je Zakon o krivičnom postupku predvidio mogućnost postavljanja branioca i u drugim opravdanim slučajevima. Pri ocjeni je li situacija osumnjičenog, odnosno optuženog, takva odnosno opravdana, u obzir se uzimaju njegovi prihodi i rashodi i visina troškova odbrane koji su u izgledu. Osumnjičeni, odnosno optuženi, treba da pruži odgovarajuće podatke o svom imovinskom stanju (imovini i prihodima), osobama koje izdržava i dokaze o tome. Cilj ovih odredbi je da se osumnjičeni, odnosno optuženi, koji nema sredstava za plaćanje branioca, ne dovede samo zbog toga u nepovoljniji položaj od imućnijeg osumnjičenog, odnosno optuženog, ali samo pod određenim uvjetima. To pravo, međutim, nije apsolutno, nego se čini zavisnim i od toga da li to «zahtijevaju interesi pravde». Postojanje tih interesa jeste *quaestio facti*, o čemu odlučuje sudija za prethodni postupak, sudija za prethodno saslušanje, sudija, odnosno predsjednik vijeća. «Interesi pravde» mogu postojati, prije svega, u posebnim specifičnostima krivičnog djela koje je predmet optužbe, zatim u ličnosti osumnjičenog, odnosno optuženog, sredini u kojoj je krivično djelo izvršeno, broju osumnjičenih, odnosno optuženih, pravnim pitanjima koje treba riješiti i sl. Sud nema posebnu obavezu upozorenja osumnjičenog, odnosno optuženog, na pravo postavljanja branioca o trošku budžeta.

Ovim zakonom nije prošireno ovo pravo, nego postavljeno u skladu s članom 6. stav 3. tačka c) EKLJP, koji zahtijeva da pravna pomoć optuženom bude osigurana besplatno, ukoliko on nema dovoljno sredstava da je plati. Kako jedino sud može utvrditi postoje li razlozi pravičnosti, i to po slobodnoj ocjeni u zavisnosti od specifičnosti svakog pojedinog slučaja, ovim zakonom pravo na pravnu pomoć omogućit će se ispunjavanjem samo osnovnog kriterija, odnosno slabog imovinskog stanja. Nesporno je da se ovim zakonom niti mogu mijenjati, niti mijenjaju postulati utvrđeni u krivičnom zakonodavstvu.

Međutim, u "nekrivičnim" postupcima u ostvarivanju pravne zaštite nisu, ali je nužno otkriti prepreke koje onemogućavaju ili otežavaju jednak pristup sudu i pravdi svim građanima.

U skladu s važećim propisima, troškovi advokata u BiH su mnogo veći zbog povećanog broja njihovih dužnosti. Za mali broj "bogatih" stranaka ovo ne predstavlja problem. One mogu jednostavno i lako "platiti" svoje advokate iz ličnog fonda. Međutim, mnogi neće biti u mogućnosti sebi platiti pomoć. Praksa većine država je da imaju "kancelarije" koje se bave pružanjem besplatne pravne pomoći siromašnim strankama. Sličan ili u suštini isti zakon usvojen je u Republici Srpskoj, Brčko Distriktu BiH, Zeničko-dobojskom kantonu, Tuzlanskom kantonu... Osnovan je Centar i kancelarije za pravnu pomoć u Republici Srpskoj, kancelarije Brčko distrikta i kantona, što ukazuje na potrebu usvajanja ovog instituta i na ostalom dijelu BiH (u Sarajevskom kantonu identičan zakon je u procedure donošenja), te ovog zakona kao "okvirnog", odnosno zakona za državni nivo.

Iako Ustav Bosne i Hercegovine i ostali relevantni međunarodni dokumenti predviđaju pravo na pošteno saslušanje i u građanskim i u krivičnim slučajevima i garantuju jednak pristup pravdi bez diskriminacije, pravna pomoć u BiH u građanskim slučajevima gotovo da ne postoji ili je svedena na najmanju zagarantovanu mjeru. Ona se uglavnom odnosi na oslobađanje siromašnih ljudi od plaćanja troškova postupka ili sudskih taksi, ali nema cjelovitog državnog mehanizma za pravnu pomoć. Evidentno je da postoji veliki broj ljudi u BiH koji nema pristup sudovima, ali i drugim organima zbog siromaštva. Bh. zakoni u građanskim stvarima ne sadrže odredbe za pravnu pomoć. U nekim slučajevima, prema entitetskim zakonima o građanskom postupku, sud može postaviti privremenog predstavnika po službenoj dužnosti za optuženog. Ipak, ovo imenovanje ne smatra se pravnom pomoći, nego više pravnim nadomještanjem za stranku, koje je neophodno da se održi sudski postupak.

Naime, zakonodavna analiza otkriva da postoje ozbiljni nedostaci u provođenju pravne pomoći u građanskim postupcima u Bosni i Hercegovini, pa su stoga u ovom pravcu djelovale entitetske ili neke kantonalne vlasti.

Shodno navedenom, a i zahtjevu stvarne ravnopravnosti u ostvarivanju pravne zaštite, javlja se nužnim uvođenje instituta za pružanje pravne pomoći u građanskim stvarima svih stranaka slabog imovinskog stanja.

Razvijanje sistema i strukture održivog pravnog savjetovanja i besplatne pravne pomoći u građanskim stvarima u BiH s odgovarajućim prijedlogom zakonskog rješenja u ovoj oblasti postavlja jedan od zahtjeva Vijeća Evrope i obaveza koju je BiH prihvatila kao neophodnu u oblasti reforme pravosuđa.

Jednakost u postupanju podrazumijeva da se svakoj strani mora dati razumna prilika da prezentuje svoj slučaj - uključujući i svoje obaveze - pod uvjetima koji je u znatnoj mjeri ne stavljaju u nepovoljan položaj "vis-a-vis" protustranke. Naime, neminovna je pravedna ravnoteža između strana, ali ne samo u tehničkom smislu, što opravdava razlog da se "neuka", a siromašna stranka izjednači sa strankom kojoj ne treba pravna pomoć ili sama može platiti troškove za pravnu pomoć. Pravo na pristup sudu podrazumijeva i "da su strane dovoljno obaviještene", kako

bi zahtjev siromašne neuke stranke bio osnovan. Nadalje, ovo pravo obuhvata i mogućnost provjere odluka određenih drugih organa.

Zbog navedenog, a u okviru reforme zakonodavstva u oblasti pravosuđa, potrebno je osigurati uvjete za kvalifikovane, finansijski opravdane i održive usluge besplatne pravne pomoći u građanskim predmetima za socijalno ugrožene kategorije stanovništva, koje će pružiti kvalitetni pravni stručnjaci ili advokati.

Pružaoци pravne pomoći su pravni subjekti i institucionalni organi koji su nadležni da se, u skladu s odredbama procesnih zakona u Bosni i Hercegovini, mogu pojavljivati kao puni procesni punomoćnici u svim postupcima u kojima se ostvaruje pravo na pravnu pomoć. Poboljšanje pristupa pravdi u BiH rezultat je predloženih zakonskih rješenja, a ista predstavljaju daljnji korak i novi kvalitet u razvoju i garanciji jačanja vladavine prava.

III - USKLADENOST PROPISA S EVROPSKIM ZAKONODAVSTVOM

Evropski standardi zahtijevaju da svaki čovjek, tokom odlučivanja o njegovom građanskom pravu i obavezi, ima pravo na pravedno suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim zakonom ustanovljenim sudom. Član 6. EKLJP garantuje pravo na pravedno suđenje, ali ne propisuje pravila, odnosno ona treba da se regulišu prvenstveno domaćim zakonom.

Međutim, u skladu s praksom Suda iz Strasbourga, koji se poziva na član 6. EKLJP, posebno se garantuje pravo na besplatnu pravnu pomoć, ali organi Konvencije ističu da efikasno pravo na pristup sudu može zahtijevati dodjelu pravne pomoći koju je potrebno ugraditi u državno zakonodavstvo.

Odredbe Konvencije regulišu oblast "prava na pravedno suđenje" i "jednak pristup pravdi", što obavezuje sve države članice, ali svaka od njih individualno uređuje ovu oblast na način koji odgovara njenom ustavnom sistemu, državnoj strukturi i sl.

IV - PROVEDBENI MEHANIZMI I OSIGURAVANJE POŠTIVANJA PROPISA

Provedba ovog zakona osigurana je kroz postojanje nadležnih organa na entitetskom, kantonalmom i nivou Brčko Distrikta, kao i tijela koje se ustanovljava ovim zakonom za pružanje pravne pomoći, u skladu s ovim zakonom, na nivo Bosne i Hercegovine. Dakle, ovim zakonom se ustanovljava organ čije se nadležnosti sastoje u obavezi pružanja pravne pomoći korisnicima u obimu i oblicima predviđenim zakonom.

Pravna pomoć je lično pravo i važi samo za stranku kojoj je priznato i samo za postupak koji je priznat. Pravo na pravnu pomoć nije konačno, čime bi u cijelosti stranka bila oslobođena obaveza, jer se predviđaju i izuzeci kada je stranka dužna nadoknaditi troškove. Besplatnu pravnu pomoć može dobiti samo fizičko, a ne i pravno lice. Ovo pravo mogu ostvariti stranke koje bi plaćanjem ovakvih usluga znatno umanjile sredstva iz kojih se izdržava stranka i članovi njene porodice.

U Prijedlogu zakona određen je pojam i pravni status osoba prema kojima postoji obaveza države i stručna pomoć će se pružiti nakon brižljive ocjene okolnosti iz kojih proizlazi pravo na besplatnu pravnu pomoć.

Dakle, provođenje besplatne pravne pomoći osigurano je kroz već uspostavljene centre ili kancelarije na nivou entiteta, kantona ili Brčko Distrikta, ali je provođenje ovog zakona povjereno Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine.

V - KONSULTACIJE

Sličan zakon usvojen je u Brčko Distriktu BiH, Republici Srpskoj i većini kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine. Osnovana je Kancelarija za pravnu pomoć Brčko Distrikta BiH, kao i u Zeničko-dobojskom kantonu, Tuzlanskom kantonu, a u Republici Srpskoj osnovan je Centar i podružne kancelarije pri svakom okružnom sudu, u skladu s praksom i standardima mnogih evropskih zemalja te uvođenjem instituta besplatne pravne pomoći u zemljama okruženja. U iznalaženju i usaglašavanju najpovoljnijih zakonskih rješenja učestvovali su predstavnici izvršne vlasti svih nivoa u Bosni i Hercegovini, a veliku kako savjetodavnu tako i tehničku podršku pružili su predstavnici međunarodnih organizacija te predstavnici nevladinog sektora.

Shodno Pravilima za konsultacije, Prijedlog Zakona bio je dostupan javnosti putem web-stranice Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine.

VI - REVIZIJA POSTOJEĆIH PROPISA

Donošenje i primjena ovog zakona ne zahtijevaju izmjene postojećih propisa. S obzirom na to da su Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, Republika Srpska i veći broj kantona donijeli svoje zakone o uspostavljanju sistema besplatne pravne pomoći, koji nisu u suprotnosti s odredbama ovog zakona, svoje propise će donijeti Federacija Bosne i Hercegovine i kantoni u Federaciji Bosne i Hercegovine koji iste nisu donijeli.

VII - FINANSIJSKA SREDSTVA ZA PROVOĐENJE PROPISA

Članom 25. zakona propisano je da se sredstva za organizovanje i pružanje pravne pomoći osiguravaju u budžetu iz kojeg se finansiraju organi iz člana 4. tačka b) ovog zakona. Znači da će entiteti i kantoni osigurati sredstva za provođenje svojih zakona, a provođenje ovog zakona je na teret Budžeta Bosne i Hercegovine.

Članom 31. zakona predviđeno je da službenici Ministarstva pravde imaju pravo u skladu sa odredbama ovog zakona pružiti svaki oblik pravne pomoći osim zastupanja pred Sudom Bosne i Hercegovine i zastupanja u prekograničnim sporovima. Prema procjeni, za obavljanje poslova pružanja pravne pomoći, u Ministarstvu pravde biće potrebno uposliti tri nova državna službenika sa visokom stručnom spremom na poziciji stručnog savjetnika čiji je nulti koeficijent 2,73. Obezbjedenje sredstava za nabavku opreme zavisi od ukupnog broja zaposlenih, ali oprema kojom raspolaže ovo ministarstvo u najvećem dijelu mogla bi zadovoljiti potrebe nova dva državna službenika.

Nadalje, Ministarstvo pravde nakon što odobri pomoć iz člana 31. stav (4) izdaje uputnicu kojom se određuje vrsta i oblik pomoći koji se odobravaju i u kojoj navodi advokata koji će pružiti pravnu pomoć. Ministarstvo pravde će nakon pružene pravne pomoći izvršiti obračun i isplatu ukupnih troškova pravne pomoći. Važno je napomenuti pružanje besplatne pravne

pomoći putem advokata neće dodatno opteretiti Budžet Bosne i Hercegovine. Naime, u Budžetu su već predviđena ova sredstva i isplaćuju se putem Suda u skladu sa članom 46. (Postavljanje branitelja zbog slabog imovnog stanja) Zakona o krivičnom postupku. Bosne i Hercegovine. Ovim članom je propisano da “ Kad ne postoje uvjeti za obaveznu odbranu, a postupak se vodi za krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora tri godine ili teža kazna ili kada to zahtijevaju interesi pravičnosti bez obzira na propisanu kaznu, osumnjičenom, odnosno optuženom će se, na njegov zahtjev, postaviti branitelj, ako prema svom imovnom stanju ne može snositi troškove odbrane.” Dakle, ova sredstva se isplaćuju iz Budžeta Bosne i Hercegovine. Nadalje, vid odbrane predviđen ovim zakonom može dovesti i do ušteda sredstava jer će se obračun troškova zastupanja vrši se po tarifi koju na prijedlog ministra pravde donese Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

Dakle, ekonomsko-analitička struktura rashoda koja je uzeta u obzir prilikom planiranja budućeg budžeta ovog ministarstva za provođenje ovog zakona ukazuje da bi bilo neophodno iz Budžeta izdvojiti lični dohodak za nova tri državna službenika.

